

SÄÄSTEV NOORTEÜHENDUS

Tegemist on Eesti Noorteühenduste Liidu koostatud rakenduskavaga, mis toetab keskkonnasõbralikumat ja jätkusuutliku toimimist organisatsioonis. See on esialgne tööversioon, milles toodud juhised võivad muutuda seoses keskkonnamõju hindamisel ilmnevate uute aspektidega. Jagame seda dokumenti noorteühendustega, et pakkuda inspiratsiooni sarnaste rakenduskavade loomisel. Arvestada tuleb kindlasti siiski iga organisatsiooni eripäradega. Küsimused ja kommentaarid on teretulnud ENLi Ökosaadiku mailile: aune@enl.ee.

RAKENDUSKAVA - JUHTIMINE

ÜLDISED PÕHIMÕTTED:

- Tegevjuht vastutab selle eest, et ENLi meeskond oleks teadlik ENLi säästvatest põhimõtetest ja järgib neid
- Igal suvel meeskonna ülemineku üritusel vaatab ENL rakendusplaani üle ning uuendab seda vastavalt järgmise aasta tööplaaniks.

JUHIS	MIDA TEEME	KES VASTUTAB	Möödik/tähtaeg
Rakendab paberivaba asjaajamist (konverentsidest igapäevase kontoritööni)	<ol style="list-style-type: none"> 1. võtame kasutusele ID-kaardi rakendused ja digiallkirja, elektroonilised arved, kus võimalik 2. kaustu hoiame elektroonilisel kujul arvutis (lisaks back-up´id!) 3. ürituste materjalid paneme üles veebi (ettekannete slaidid, üldkoosolekute, ümarlaudade jne materjalid) 4. trükiste pdf failid paneme üles kodulehele, selle võrra väiksem trükitiraaž 	Noortepoliitika valdkonnas noortepoliitika spetsialist; muus osas assistent	Möödik: Kulutatud paberipakkide arv aastas-> vähendamise eesmärk paika juulis 2010. 1. tegevus: 2010. aastal vähemalt pooled ENList väljaminevad kirjad on ainult digitaalsed 2 – Uurida, kas võimalik (7.2010) 3-4 – juba teeme, jooksvalt
Kasutab koosolekute läbi viimiseks võimalikult vähe ressursse (eelistab on-line koosolekuid, koosolekule sõiduks kasutatakse ühistransporti, paberivabad koosolekud)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infokoosolekute puhul kasutame Skype´i 2. (skype tehnika on olemas) 3. Selgitame, miks vaja koosolekutele tulla ühistransporti kasutades 4. Kompenseerime vaid ühistranspordipileteid, autosõite ainult siis, kui autos on vähemalt 3 inimest või transportides materjale/tehnikat eelneval kokkuleppel tegevjuhiga 5. Koosolekute materjale välja ei prindi, kellel on vaja, saab seda ise teha (kas ENLi kontoris või mujal) 	Assistent	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ok 2. Ok 3. Ok 4. Alates 23.02.2010 koosolekute materjale ei prindi, vajadusel näidatakse seinale dokumenti

Eelistab ostes taaskasutatud ja võimalikult pika eaga mööblitükke; mahakantud seadmed lähevad taaskasutusse või ümbertöötlemisele	Uue kontorisüsteemi muretsemisel külastame Uuskasutuskeskust ning teisi sarnaseid poode (s.h internetis), kirjutame listi vajadusest ja küsime teistelt organisatsioonidelt	Tegevjuht	Jooksvalt
Eelistab teenuste tellimisel keskkonnasõbralikke Eesti pakkujaid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koostame andmebaasi keskkonnasõbralikest pakkujatest koos detailidega (milles väljendub keskkonnasõbralikkus, ülejäänud vajalik info) ning uuendame seda min 1 x aastas 2. teenuste tellimisel eelistame andmebaasis olevaid pakkujaid 3. teenuste tellimisel täpsustame üle keskkonnasõbralikkuse (prügi sorteerimine, mahetoodang, aus kaup jne) 4. Tellija kasutab allpool toodud küsimustikku teenuse keskkonnasõbralikkuse kohta 	Assistent (teenuse tellija)	Möödik: ürituste keskkonnamõju hindamine http://www.epa.vic.gov.au/ecologicalfootprint/calculators/event/introduction.asp <ol style="list-style-type: none"> 1. ok, uuendamine juunis 2. jooksvalt 3. jooksvalt 4. jooksvalt
Kasutab keskkonnasõbralikku trükist	Tellime trükised keskkonnasõbralikust trükikojast , vt teenuse pakkujate nimekirja	trükise tellija	Kui vähegi finantsiliselt välja mängib, siis alati tellime keskkonnasõbraliku variandi
Hindab enda ökoloogilist jalajälge ¹ ning kompenseerib tekitatud keskkonnakahju (istutab puid, toetab rohelist energia tootmist, toetab keskkonnahoidu)	Möödab igal aastal oma rohelist jalajälge: http://kesa.edu.ee/kalkulaator/ (Isiklikuks kasutamiseks http://www.ut.ee/mobility/jalajalg/) ja kompenseerib tekitatud kahju nt puude istutamise talgutega.	Ökosaadik	Möötmise üleminekuüritustel. Kompenseerimise osas genereerime ideid veel, meeskonnaüritusel 2010 puude istutamine
Eelistab keskkonnasõbralikke kingitusi (ei kingi kasutuid esemeid – nt raamitud tänukirjad, karikad jmt)	Kingitused tellida www.oxfam.org ; www.rohelinejalg.ee või www.givemoretakeless.com (edasimüüja Eestis www.logotrade.ee); www.tervitus.ee vms	Juhatus, eriti liikmevaldkonn a juht	Kas olid ökokingid üle vaadata iga-aastaselt
Kutsub oma liikmeid säästma, mitte tarbima	Edastame Teadetes ja kodulehe kaudu jooksvalt sellekohast infot. Anname eeskujuga oma ürituste korralduse kaudu.	Säästva NÜ töögrupp	Jooksvalt
Löeb kaasa autovabal päeval, ostuvabal päeval ja teistes sarnastes initsiatiivides	Kaardistame need algatused ja lisame kalendrisse. Valime üritused, milles kaasa lööme.	Ökosaadik	Aune teeb nimekirja märtsis 2010, iga-aastase planeerimise osana

¹ Ökoloogiliseks jalajäljeks nimetatakse inimtegevuse mõju keskkonnale energia- ja veekasutusest jäätmeäitlusele ja seda väljendatakse pindalana, mida on loodusel tarvis inimtegevuse mõju tasakaalustamiseks. Vaata ka <http://www.roheline.ee/content/view/275/7/lang,et/> Juhiseid arvutusteks leiad samuti veebist.

KONTOR

ÜLDISED PÕHIMÕTTED:

- Tegevjuht vastutab selle eest, et ENLi kontorit kasutavad töötajad ja külalised oleksid teadlikud ENLi säästvatest põhimõtetest ja võimalusel järgiks neid;
- Juhised pannakse üles kohtadesse, kus neid vaja läheb ja näha on (printimise kohta printeri juurde, tuled kustutamise kohta lülitate juurde jne)

JUHIS	MIDA TEEME	KES VASTUTAB	TÄHTAAEG, MÕÕDIK
PRINTIMINE Kui vaja printida, teeb seda keskkonnasõbralikule paberile kahepoolset ja liialdamata kontrastusega; mustandite puhul madalam kvaliteet, 2 lehte ühele küljele Võtab fakse vastu arvutis, ei prindi välja Enne printimist kasutab alati view ehk printimise vaate funktsiooni, et vältida raiskamist; Kogub raha taimede ostmiseks, mille asetab printerite jm masinate kõrvale; Eelistab kirjaklambrite kasutamist klammerdamisele. Taaskasutab kirjaklambreid;	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontoris printeri kõrval on kast paberitega, mille teisele poolele on võimalik printida. 2. Uue printeri ostmisel arvestame, et oleks võimalik fakse vastu võtta ka arvutisse ja printida 2-poolset. 3. Viime läbi töötajate koolituse, kuidas printida jätkusuutlikult 4. Kõigil töötajatel on olemas kirjaklambrid Toonereid enam ei taastäida, sest see rikub printeri.	Assistent	Eesmärk 2010: 30% vähendada printimise mahtu läbi 2-poolse printimise. <ol style="list-style-type: none"> 1. ok 2. märts 2010 3. ? 4. ok
TAASKASUTUS Taaskasutab võimalikult palju (korduvkasutatavad kilekotid, riidest kandekotid jne); Kasutab riidest rätikuid; Väldib liigset pakendamist (nt. Valmistoit, topeltkilekotid jmt);	<ul style="list-style-type: none"> • ENLi kontoris on nähtaval riidest kandekotid, mida saab poes käimisel kasutada. • ENLi kontoris on nähtaval ka korduvaks kasutamiseks mõeldud kilekotid. • ENLi kontoris on nõude kuivatamiseks riidest rätikud	Assistent	Toimub pidevalt
VALGUSTUS Lülitab tuled välja, kui lahkub ruumist enam kui 15 minutiks; Kasutab LED- või säästupirne ruumides, kus tuli peab pidevalt põlema;	<ul style="list-style-type: none"> • ENLi kontoris on kontorist lahkudes tuled kustutatud, arvutid jt elektriseadmed kinni lülitatud • Urime, millistele lampidele, millised pirnid on parim lahendus	Assistent	Tavalised pirnid vahetatakse säästupirnite vastu järkjärgult, kui esimesed enam ei tööta. Martti uurib, millised pirnid on sobivaimad.
ELEKTRISEADMED Lülitab tööpäeva lõppedes elektriseadmed välja (ei jäta <i>stand-by</i> režiimi); Ei hoia akulaadijaid niisama pistikus; Kasutab rohelist elektrit; Kontrollib, et energiasäästmise režiim läheb	<ul style="list-style-type: none"> • ENLi kontoris on kontorist lahkudes tuled kustutatud, arvutid jt elektriseadmed kinni lülitatud • Arvutid töötavad säästlikul režiimil • Osoonifiltrid on puhastatud	Töötaja	Toimub pidevalt, elektriarvete võrdlemine mõõdik

<p>piisavalt kiiresti peale nii arvutitele, printerile kui muudele vastavatele masinatele; Ei kasuta keerulisi screensavereid, mis pigem energiat rohkem kasutavad, kui tavareziim; Puhastab regulaarselt printeri jm masinate osoonifiltreid</p>			
<p>PUHASTUSVAHENDID Kasutab loodussõbralikke puhastusvahendeid; lahjendab puhastusvahendeid; Kaalub alternatiive aerosooliga värskendajate kasutamisele</p>	<ul style="list-style-type: none"> ENLi kontoris kasutatakse taas täidetavaid puhastuspudeleid, taaskasutatavaid puhastuslappe Uurib võimalust minna üle keskkonnasõbralikele puhastusvahenditele (hinnavahe, soodsama hulgiostu võimalus) 	Assistent	Toimub pidevalt. Aune saadab Kerlinile looma- ja keskkonnasõbralike tootjate nimekirja, et edaspidi sellest lähtuda
<p>RUUMIDE ÕHUTAMINE Tuulutab ruume selliselt, et aknad ei ole pidevalt lahti ja küte samal ajal pidevalt töötab, vaid selliselt, et teeb aknad maksimaalselt lahti lühikeseks ajaks;</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tuulutame ruume säästlikult – avame aknad täielikult lühikese aja jooksul 	Töötaja	Toimub pidevalt
<p>TOITLUSTAMINE Tarbib <i>fair-trade</i> teed ja kohvi ning kodumaist mahetoitu; Ei kasuta ühekordseid nõusid, töötajatele on kontoris korduvkasutatavad nõud Ei kasuta veepudeleid (eriti väikeseid) vaid täidab veekannu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ENLi kontoris on igale töötajale oma toidunõud, veekann ja piisavalt vaagnaid Uurib võimalust minna üle <i>fair-trade</i> ja mahetoodete kasutamisele (hinnavahe, hulgiostu võimalus) Ostame Eesti küpised, teed jne 	Assistent	Toimub pidevalt
<p>JÄÄTME TE SORTTEERIMINE Sorteeri jäätmeid (sh. Vanapaber, pudelid)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sorteeri pandipakendit ja paberit eraldi olmejäätmetest Kontoris on nähtaval jäätmete sorteerimise võimalustega info. 	Assistent	Toimub pidevalt
<p>TRANSPORT Motiveeri töötajaid tulema tööle jala, rattaga või ühistranspordiga</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rattaparka tekitamine? (Europargiga koostöö, või Uue Maailma Selts, Tallinn 2011) Kulude kompenseerimine ühistranspordile + auto parkimisvõimalused on halvad 	Assistent	Märts 2010
<p>KÜTE Ei aseta mööblit radiaatorite ette; Kasutab kütteseadmetel taimerit;</p>	<ul style="list-style-type: none"> ENLi kontoris on mõistlik temperatuur, ei kõeta üle, vajadusel ostetakse termomeeter. 	Tegevjuht	Toimub pidevalt
<p>RAAMATUKOGU Loob organisatsiooni raamatukogu, kuhu liikmed võivad raamatuid tuua ja laenutada</p>	<ul style="list-style-type: none"> ENLi kontoris on korrastatud raamaturiul ja ajakirjade alused seinal 	Assistent	Olemas, täiendamine pidevalt

RAKENDUSKAVA - ÜRITUSED

ÜLDISED PÕHIMÕTTED:

- Tegevjuht vastutab selle eest, et ürituse korraldaja oleks teadlik ENLi säästvatest põhimõtetest ja võimalusel järgiks neid
- Ürituse võimalikult keskkonnasõbraliku korralduse eest vastutab ürituse korraldaja, kes informeerib sellest korraldusmeeskonda, toimumiskohta, osalejaid ja külalisi
- Ürituse kokkuvõtte võiks sisaldada ülevaadet ka sellest, mil määral rakendati üritusel ENLi säästvaid põhimõtteid ning ettepanekuid, kuidas tulevikus selles osas veel paremini teha
- On koostatud check-list, mida ürituse korraldaja saaks järgida (jagatud etappidesse – koha valik, registreerimine, korraldus koha peal jms) – kes teeb ja mis ajaks- vt allpool

JUHIS	MIDA TEEME	KES VASTUTAB
Toimumispaiga valikul eelistab keskkonnasäästlikult tegutsevaid kohti (ökotalud jms)	<ul style="list-style-type: none"> • Koostame nimekirja keskkonnasäästlikest majutusasutustest koos vajaliku infoga (mitu in mahutab, kus asub, milles väljendub keskkonnasäästlikus, hinnaklass, kontaktid) • Vaatame nimekirja kord aastas üle, parandame ja täiendame • Iga üritust korraldades kaalume võimalust teha seda keskkonnasäästlikus toimumispaigas 	Assistent Ürituse korraldaja
toimumispaik on osalejatele võimalikult lähedal, sinna minnakse ühistranspordiga (või korraldab näiteks toimumispaika jalgsi- või rattamatka, autosõite ei kompenseeri)	<ul style="list-style-type: none"> • koha valikul eelistame osalejatele lähemal asuvat toimumispaika • tellime ühisbussi ja innustame kõiki osalejaid seda võimalusel kasutama (kes ei ole ankeedis märkinud, et soovivad ühisbussi kasutada, nendega täpsustame üle, miks ja mõjutame neid võimalusel siiski ühisbussi kasutama) • mujalt tulijad püüame paigutada võimalikult vähestesse autodesse (võtaksid peale ka teele jäävad osalejad). Kui autos alla kolme inimese, siis ehk on võimalik tulla ühistranspordiga. • ei kompenseeri nende autosõite, kes oleks saanud tulla ühistranspordiga • autosõit on õigustatud ürituse korraldamiseks 	Ürituse korraldaja

	vajalike vahendite transpordiks	
auto kasutamisel võtab auto inimesi täis	<ul style="list-style-type: none"> • registreerimisankeedis küsime, kes tuleb autoga, kust ja millal ning mitu vaba kohta on autos • informeerime osalejaid sellest, kui kellelgi on autos ruumi ja saaks teistele küüti pakkuda • infotahvel ürituse jooksul, kus kirjas kuhu, kes ja millal autoga läheb ja mitu vaba kohta on 	Ürituse korraldaja
eelistab kodumaist (mahe)toodangut või neid välismaiseid, mis on tähistatud ausa kauba (<i>fair trade</i>), ökomärgise või muu sarnasega	<ul style="list-style-type: none"> • toimumispaika valides eelistame kohta, kus pakutakse kodumaist mahetoodangut ja/või kohalike talupidajate toodangut ning ausa kaubanduse (<i>fair trade</i>) teed, kohvi ja suhkru • anname toimumispaigale teada oma soovist olla keskkonnasõbralikumad ning uurime, kas neil on võimalik kasutada meie ürituse käigus kohalike talupidajate toodangut, mahetoitu, eestimaiseid tooraineid jms • ise üritusele toitu, suupisteid, jooke, söödavaid ahihindu ja kingitusi ostes eelistame samuti mahetoitu, eestimaist ja/või ausa kaubanduse tooteid (uurime, kust oleks meie kontori lähedal neid kõige parem soetada) 	Ürituse korraldaja (assistent uurib, mis on ENLi kontori lähedal parim koht mahe- ja ausa kaubanduse toodete ostmiseks)
ei kasuta ühekordseid nõusid, vaid palub vajadusel osalejatel võtta üritustele kaasa oma nõud (kasutab äärmisel vajadusel vaid biolagunevaid või taaskasutatud materjalidest nõusid); korduvkasutab ühekordseid nõusid (nimed peale)	<ul style="list-style-type: none"> • anname toimumispaigale teada, et me soovime, et meie ürituse käigus ei kasutataks ühekordseid nõusid • kui ühekordsete nõude kasutamist ei ole võimalik vältida, siis anname osalejatele teada, et nad võtaksid kaasa oma nõud ja millised – kas ainult tass või ka lusikas, kauss jms. Korraldame toimumispaigas võimaluse kaasa võetud nõude pesemiseks, kuivatamiseks ja hoidmiseks • kui osalejatel ei ole võimalik kaasa võtta oma nõusid, siis kasutame ühekordseid (soovitavalt taaskasutatud materjalist või biolagunevaid) nõusid, võimalusel kasutame neid korduvalt (nimed peale, koht hoidmiseks) 	Ürituse korraldaja (assistent uurib, millised on kõige loodussõbralikumad ühekordsed nõud; kust saab neid osta, mis on nende hind)
taaskasutab võimalikult palju (rinnasildid, dokumentide kaaned, voldikud, paberi teise poole kasutamine, kilekotid jmt)	<ul style="list-style-type: none"> • registreerides küsida osalejatelt, kes soovib materjale väljaprintidult ning printida materjalid vaid neile, kahepoolsest, 2 lk ühel lehepoolel 	Ürituse korraldaja

	<ul style="list-style-type: none"> informeerida ENLi keskkonnapoliitikast ka koolitajaid ürituse jooksul ja lõppedes panna välja kastid, kuhu saab jätta korduvkasutamiseks rinnasildid, kirjutusvahendid, dokumentide kaaned, paberid, mille vähemalt üks pool on kasutamata jm materjalid, mida osaleja ei soovi kaasa võtta 		
väldib liigset pakendamist (nt valmistoit, topeltkilekotid, pudelijoogid jmt)	<ul style="list-style-type: none"> anname toimumiskohale teada, et eelistame pakendamata tooteid (väldime väikestes pakendites magustoite, kohvipiima, suhkrut) ning pudelijookide asemel eelistame kannus vett ja morssi ise toitu üritusele viies kasutame riidest poekotte, eelistame pakendamata toiduaineid ja väldime pudelijooke 	Ürituse korraldaja	
sorteerib jäätmeid (s.h vanapaber, pudelid) ja motiveerib osalejaid seda tegema	<ul style="list-style-type: none"> uurime toimumiskohalt jäätmete sorteerimise võimalust koha peal (vähemalt pandipakend ja vanapaber eraldi) kui koha peal vastavat võimalust ei ole, siis korraldame võimalusel jäätmete sorteerimise ise. juhendame kõiki osalejaid jäätmeid sorteerima, paneme üles vastavad lõbusad juhised ja meeldetuletused. Sildid võiksid olla selgelt koostatud ja üritustel korduvalt kasutatavad (värvikoodidega vms) 	Ürituse korraldaja Siltide koostamise eest vastutab roheline töögrupp?	
tuulutab ruume säästlikult	<ul style="list-style-type: none"> tuulutame ruume säästlikult – avame aknad täielikult lühikese aja jooksul 	Ürituse korraldaja	
väldib asjatut lendamist lennukiga	<ul style="list-style-type: none"> lähiriikidesse reisides eelistame võimalusel rongi-, bussi- ja laevatransporti rahvusvahelisi üritusi korraldades soovime lähiriikidest osalejatel kasutada rongi-, bussi- ja laevatransporti ei osale üritustel, mille selget kasu ei näe 	Assistent, ürituse korraldaja	

CHECK-LIST ÜRITUSE KORRALDAJALE

Koha valikui:

- eelistan keskkonnasõbralikku pakkujat – kaalun ENL keskkonnasõbralike majutusasutuste nimekirjas olevaid kohti
- uurin, kui lähedal osalejatele asub toimumispaik
- kas koht on ligipääsetav ühistranspordiga (rongi või bussiga) või jala?
- eelistan kohta, kus pakutakse kodumaist mahetoodangut ja/või kohalike talupidajate toodangut ning ausa kaubanduse teed, kohvi ja suhkrut

Registreerimisel:

- kes tuleb ühistranspordiga? Info, et oma autoga tulemist ei kompenseerita.
- kes ei ole ankeedis märkinud, et soovivad ühisbussi kasutada, nendega täpsustan üle, miks ja mõjutan neid võimalusel siiski ühisbussi kasutama
- kes tuleb autoga, siis kogun infot kust, millal, mis marsruuti mööda, mitmele inimesele on nõus küüti pakkuma
- küsin, kes **soovib** materjale väljaprintitud ning printida materjalid vaid neile, kahepoolset, 2 lk ühel lehepoolel;

Majutus, toitlustus, logistika

- rahvusvahelist üritust korraldades soovitan lähirikidest osalejatel eelistada rongi-, busi- ja laevatransporti lennukile
- korraldan nende, kes ei saa tulla ühistranspordiga, koondumise ühistesse autodesse
- annan toimumispaigale teada meie soovist olla keskkonnasõbralikud ning uurin, kas neil on võimalik kasutada meie ürituse käigus kohalike talupidajate toodangut, mahetoitu, eestimaiseid tooraineid jms
- annan toimumispaigale teada, et me soovime, et meie ürituse käigus ei kasutataks ühekordseid nõusid (kui ühekordsete nõude kasutamist ei ole võimalik vältida, siis anname osalejatele teada, et nad võtaksid kaasa oma nõud ja millised. Korraldame toimumispaigas võimaluse kaasa võetud nõude pesemiseks, kuivatamiseks ja hoidmiseks; kui osajatel ei ole võimalik kaasa võtta oma nõusid, siis kasutame ühekordseid (soovitavalt taaskasutatud materjalist või biolagunevaid) nõusid, võimalusel kasutame neid korduvalt (nimed peale, koht hoidmiseks);
- annan toimumispaigale teada, et eelistame pakendamata tooteid (väldime väikestes pakendites magustoite, kohvipiima, suhkrut) ning pudeljookide asemel eelistame kannus vett ja morssi. Uurin toimumiskohalt jäätmete sorteerimise võimalust koha peal (vähemalt pandipakend ja vanapaber eraldi)

Muud ettevalmistused

- kõik ürituse materjalid panen ka mälufulgale, millega sülearvutit kasutavad osalejad saavad materjale endale arvutisse laadida
- ise toitu üritusele viies kasutan riidest poekotte, eelistan pakendamata toiduaineid ja väldin pudeljooke
- kingituste ja tänukirjade puhul eelistan säästlikke lahendusi

Kohapealne korraldus

- Korraldan jäätmete sorteerimise - juhendan kõiki osalejaid jäätmeid sorteerima, panen üles vastavad lõbusad juhised ja meeldetuletused
- kimnita toimumispaigaga üle, mis saab sorteeritud prügist
- tuulutan ruume säästlikult – avan aknad täielikult ühikese aja jooksul
- panen üles infotahvi, kus osalejad saavad kirja panna kuhu, kes ja millal autoga läheb ja mitu vaba kohta on
- ürituse jooksul ja lõppedes panna välja kastid, kuhu saab jätta korduvkasutamiseks rinnasildid, kirjutusvahendid, dokumentide kaaned, paberid, mille vähemalt üks pool on kasutamata jm materjalid, mida osaleja ei soovi kaasa võtta

SÄÄSTVA MÖTTEVIISIGA TOOTJAD

TEGEVUSVALDKOND	FIRMA/ASUTUS	MIDA TEEB?	KONTAKT	MÄRKUSED
1. Trükikojad				
	Ecoprint	Rohelise kaubamärgiga trükikoda	www.ecoprint.ee	Looduslikud õlid ja vaigud nafta asemel
	Aktaprint		www.aktaprint.ee Kairi Kints – kairi@aktaprint.ee	Paber on taaskasutatud, värvid mitte.
2. Paberitootjad				
	As ETA Tarve	Bürootarbed firmadele	www.etatarve.etatarve.ee kontakt: etatarve@etatarve.ee	Ökopaber, 100% korduvkasutusega kiust
3. Majutusasutused, konverentsikeskused				
	Lauri-Antsu talu	ökoturism	http://web.zone.ee/lauriantsu	Majutuskohti majas alla 10
	Laineotsa turismitalu	ökoturism	http://laineotsa.googlepages.com/	
	Oidermaa mõis		mare@ots.ee http://www.oidremaa.ee/mois.html	reklaamib öko kaubamärgi all, kodulehel info puudub
Nimekiri majutuskohtadest, millele on omistatud „Roheline Võti” http://www2.ehrl.ee/sisu.php?lang=1&page=268 (Eesti Hotellide ja Restoranide Liit). Green Key e. Rohelise Võtme saamine eeldab teatud kriteeriumite täitmist ning igapäevases tegevuses nendega arvestamist				
	Hotell Viru	Konverentsikeskus, majutus	www.viru.ee	516 tuba
	Hotel Susi	Konverentsikeskus, majutus	www.susi.ee	101 tuba, Tallinn
	Domina City, Domina Ilmarine	Konverentsikeskus, majutus	www.dominahotels.ee	Tallinn

Reval Hotel Olümpia	Konverentsikeskus, majutus	www.revalhotels.com	Tallinn
Reval Hotel Central Hotell Pesa	Konverentsikeskus, majutus	www.kagureis.ee	60 voodikohta, Põlvas
Sanatoorium Tervis, Tervise Paradiis	Konverentsikeskus, majutus	www.spa.ee	Pärnus
Ammende Villa	Konverentsikeskus, majutus	www.ammende.ee	Pärnus
Koidulapark hotell	Majutus, 25-le konverentsisaal	www.koidulaparkhotell.ee	Pärnus
Hotell Bernhard	Konverentsikeskus, majutus	www.bernhard.ee	Otepää
Pühajärve Puhkekeskus	Konverentsikeskus, majutus	www.pyhajarve.com	Valgamaa
Tähetorni hotell	Majutus, 50-le konverentsisaal	www.thotell.ee	Tallinnas
Haanjamehe Talu Laulasmaa SPA & Konverentsihotell	Majutus, konverentsikeskus, majutus	www.kubija.ee/haanjamehetalu/ www.laulasmaa.ee	70 voodikohta, Võrumaa 35 km Tallinnast
Waide hotell	Konverentsikeskus, majutus	http://www.waide.ee/	Tartumaa, 54 voodikohta
Saka Cliff Hotel & SPA	Konverentsikeskus, majutus	www.saka.ee	Ida-Virumaal

3. Catering/toitlustus

Mahekaup	Toiduained, rõivad, kingitused, majapidamistarbed	www.mahekaup.ee info@mahekaup.ee	
Fair Trade	Kohv, tee, shokolaad, lilled, puuviljad- tootjate nimekiri	www.fairtrade.ee info@fairtrade.ee	Nimekiri Eesti poodide mahetootjatest
Tervise Catering	cateringi teenus, cateringi inventari rent ja müük	http://catering.agtstudio.ee/	
NOP	Pood ja kohvik, üritusele toovad toidu	http://www.nop.ee/	Asub Tallinnas, Köleri tänavas

Pajumäe talu	Kohupiima- ja jogurtitooted	www.pajumae.ee	Arvo Veidenberg 564731123
--------------	-----------------------------	--	---------------------------

4. Kingitused

Looduspere	Värvid ja mänguasjad lastele	www.looduspere.ee
------------	------------------------------	--

5. Ökoturism

Süvahavva Loodustalu	Loodustooted ja puhkepaketid	http://www.hot.ee/syvahavva/
Ökoturism	Soomaa matkad	syvahavva.loodustalu@mail.ee www.ecoturism.ee
Reimann Retked	Süstamatkad, parvematkad, räätamatkad, tõukekelgumatkad	http://www.retked.ee/
Hiumaa ökoturism	majutus	http://turism.moonsund.ee/

6. Toitumine ja toiduained

Svenska Bioforce Ab	loodustooted	http://www.bioforce.se/	Mahetoit jms
	Info eestis kasvatavate mahetoodete kohta	infoest@bioforce.se www.aiandusliit.ee	
Elav Toit	Erinevad mahetoiduained	www.elavtoit.com	saat talunike ja tarbijate otsesidemete loomiseks.

[1] Ökoloogiliseks jalajäljeks nimetatakse inimtegevuse mõju keskkonnale energia- ja veekasutusest jäätmekäitluseni ja seda väljendatakse pindalana, mida on loodusel tarvis inimtegevuse mõju tasakaalustamiseks. Vaata ka <http://www.roheline.ee/content/view/275/7/lang,et/>. Juhiseid arvutusteks leiad samuti veebist.

[2] Ostes hektari vihmametsa Brasiilias tähendab seda, et see hektar võetakse realselt kaitse alla ja päästetakse raiumisest. Osta saab ka erinevate ohustatud liikide elupaiku jms. Kinke saab osta interneti teel ning kinnituseks saadetakse sertifikaat, mis näitab kui suure ala ja kus oled sa päästnud. Tore kingitus nii kingisaajale kui maailmale.